

Õpetajakutse rööm

Tiiu Kuurme, Tallinna Ülikool, Haridusteaduste instituut

Eda Heinla, Tallinna Ülikool; Loodus- ja terviseteaduste instituut

«Tasu tehtud töö eest peaks olema tööst saadav rahuldus ning see, et maailm vajab selle töö tulemust. Siis on elu nagu paradiis või vähemalt paradiisiga võrreldav.

Vastasel juhul, kui tööd põlatakse ja peetakse tüütuks ning ka maailm seda ei hinda, on elu tõeline põrgu.» William Edward Burghardt Du Bois

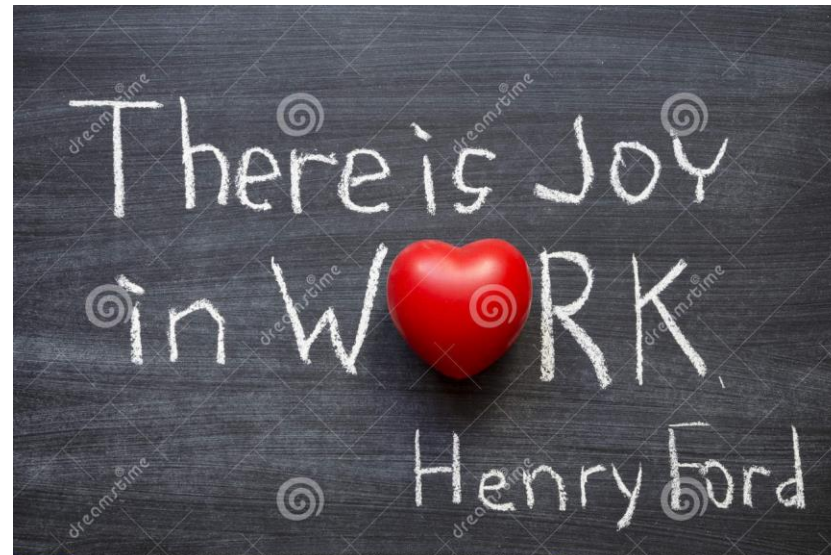
Õpetajakutse rööm

(Kuurme, 2018)

Õpetajakutse rööm

ürgne ja algne ülesanne hoida ja kaitsta laste kasvuprotsessi

Rõõm

RÕÕM on heaolu-, rahuldus-, lõbutundega seotud hingeline seisund (EKSS)

Heaolu: inimeste materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatus, millega kaasnevad võimalused ennast teostada ning oma püüdlusi ja eesmärke realiseerida („Säästev Eesti 21”).

Õpetaja subjektiivse heaolu komponendid:

- rahulolu töö sisuga,
- tajutud koolikliima (suhted õpilaste ja õpetajate vahel, kokkukuuluvustunne) ja
- koolimeeldivus (Rumma, 2017).

Lõbu: mõnu(tunne), lust, heameele tunne (EKSS)

Õpetaja subjektiivse heaolu ehk nõ silmasära tootjad

Rumma, (2017) Projekt „Õpikäsituse profiil“

- tunne, et minust midagi sõltub (ehk tajutud mõjukus)
- töötamine uutele ideedele avatud koolitiimis (võimalus teha asju uut moodi)
- koolis domineerib õpilasi kaasav õpetamismudel.

Õpetajatel silm särab kui koolis on tähtsal kohal koostöö ning õpilasi kaasav õpetamismudel.

Mis takistab õpetajakutse röömu?

Kooli sotsiaalne grammatika (nö. normaalset kooli kandvad reeglid):

- *õpetaja asi on küsida, õpilase asi vastata,*
- *sinu emotsioonid ei maksa midagi, koolis valitseb ratsionaalsus,*
- *kes on ettenähtud asjad ära õppinud, see on omandanud vajalikud teadmised.*

Kool tühjeneb tavapärase kooli tähendustest:

- *lapsed ei janune enam teadmiste järele,*
- *kadumas on pühendumistahe.*

Õpilaste huvipuudus, üksnes sooritusorientatsioon:

- *teadmine pole vaimse rikastumise, vaid ärategemise asi,*
- *sooritusorientatsioon võimaldab tõeks pidada mida iganes (peaasi, et saab ära tehtud ja hinde).*

Kas saab kool olla teistsugune kui on maailm ümberringi?

Ajajärk on täis paradokse ja apokalüptilisi tundmusi.

Jah, koolid võivad kujundada omaenese näo ja kujuneda oaasideks kõrbes!

Kasvatuse ja hariduse valdkond seisab suuresti koos väärtustest loodud karkassil.

Koolidel on kaks valikut – kas olla väärtuspõhine või olupoliitiline.

Koolijuhtidel ja õpetajatel on võimalus otsustada ise oma väärtuste üle, kas:

- tahame elada sisemist rahuldust pakkuvat elu,
- loome endale meeldiva ja mõistlikele reeglitele tugineva keskkonna.

See tee käidav!

Koolikultuur

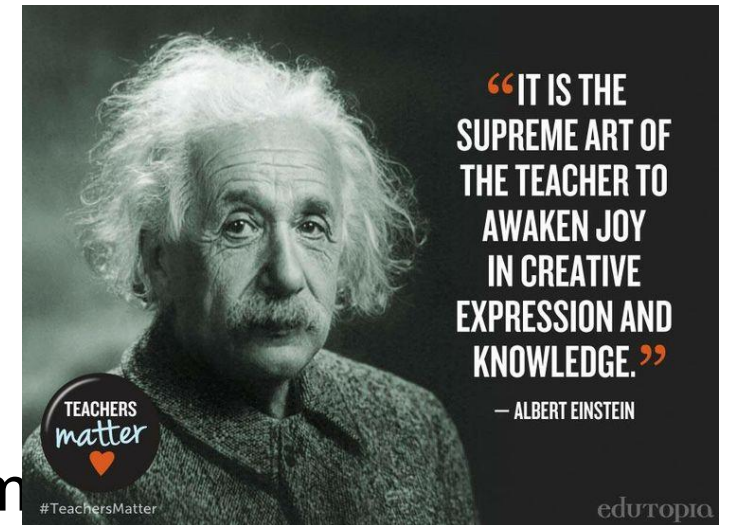
Lähtekohaks on nõ **kooli vaim, mille keskmeks on päris väärtused** (mida peame püüdmisväärseks, mida austamisväärseks).

Väärtuste vastuvõtmise küsimus on „kas tegelikkus või näivus“:

- kas tahamegi ise nende väärtuste järgi elada?
- kas etendame end kellelegi ja kogume mainet?

Väärtustest kujunevad tegutsemise printsiibid:

- õpetamise ja õppimise sisukus, pingutus, loovus,
- võrdõiguslikkus, respekt, dialoogilisus,
- rahulik kõne, piisavalt aega probleemide korral, huumor

Koolikultuur ja koolidemokraatia

Koolikultuur on asjaosaliste eneste teha:

- + koolikultuurile ei tehta ettekirjutisi,
- + koolijuht tohib/saab juhtida kollegiaalselt, jagada vastutust,
- + õpetajale on antud ulatuslik autonoomia,
- + lastevanematega saab läbi arutada, neid kaasa kutsuda.

Koolikultuur tagab koolidemokraatia

Koolidemokraatiast tuleneb kooli tegevuskultuur:

kuidas õpime ja õpetame, kuidas kujundame päeva, nädala, sündmused, kuidas sünnib otsustusprotsess, kuidas ja millesse kaasatakse õpilased

Positiivne pedagoogika

Põhimõtted:

- koostöine positiivne tegevuskultuur loob meie-tunde ja -kuuluvuse,
- õppimine on õpilasele mõtestatud ja põhineb enda kogemismaailmal,
- õpilase positiivsed tunded on õppimise ja heaolu jõuvarud,
- iga õpilase tugevaid pooli tunnustatakse ja tunnustatakse,
- õpilase tegutsemine oma kasvukeskkonnas annab talle vastutuskogemuse.

Eeldus: kooli demokraatiale põhinev tegevuskultuur, mis tagab ja võimendab õpetajakutse rõõmu.

Uurimus „Haridusuuenduslikud praktikad, nendega seonduvad tähenduslikud õpikogemused õpilaste ja õpetajate vaates“
(Kuurme, Heinla, 2018)

Valim: nn „õnneliku kooli“ mainega ja uuendustele avatud koolid.

Kooli missioon on õnnelikud, ennast tundvad, loovad, motiveeritud, teisi austavad õpilased ja õpetajad.

2 põhikooli, 1 keskkool, 1 waldorfkool:

koolijuhid (n=4) õpetajad (n=26), 7-8. klassi õpilase (n=143)

Meetod: õpetajate intervjuud, õpilaste küsitlus, intervjuud, blogid, tunnivaatlused.

Õpetajate intervjuude vastused, kus märksõnad oli: rõõmus tunne, õnnelik olemine, üllatus, tegutsemisjõud ja -lust

Õnnelikuks teeb usaldav ja aus õhkkond

Siin on kui paradiis. Õpilased on õnnelikus keskkonnas. Kool on järgmine samm perekonnast. Kultuuri eetika, sellega on hästi. Tunnen, et kõikjal on väga terve keskkond.

Nad (õpilased) ei lähe ju siit õhtul minema, on siin heal meelel, toimetavad, teevad ringe, õpivad koos. Kodus on maininud, et on igav, võiks minna kooli...

Mul on oma hüpotees, et kui kontakt on elav ja aus, siis on inimesed vähem haiged. Isegi hambad on siin lastel tervemad. Kui kontakt on elav, on ka rutiini vähem. Võid olla inimene.

Meeldib ja üllatab demokraatlik juhtimisstiil, juhtkonna poolne usaldus, avatus ja õpetaja tunnustamine

See kool tundub, et see polegi kool, on puhkekodu. Ma ei uskunud, et see on võimalik, et sa ei pea muretsema, kas juht on heas või halvas tujus, kas vaadatakse kella, siin lihtsalt on hea olla. /.../ Täielik bürokraatlike korralduste puudumine, tsensuuri ei ole. Mitte ainult, et julged tööle tulla, vaid et oled juhtidega koos, räägid vabalt mitmesugustel teemadel.

Mina tulen igal hommikul kooli hea meelega, tunne on, et enamus lapsi tuleb ka hea meelega. Saan teha seda, mida ise tahan, keegi ei sea piiranguid, ülalt ei tule reegleid ja seadusi, mille järgi peaksin hakkama tegema. Eesmärgid on ühised, et lapsed oleksid õnnelikud, ise oleksime õnnelikud ja et lapsed saaksid hea hariduse.

Jõudu ja julgust annab juhtkonna avatus ja toetus õpetaja katsetustele, võimalus teha uut moodi, teisiti ehk õpetaja loovuse toetamine

Tunnen vahet, et siin saan olla avatud, teha, mida tahan, et mind ei panda seletuskirja kirjutama, et miks poiss kõva häälega küsis. Siin on julgus katsetada, avatus teha. On kõhklus, kas olen õigel teel, vahel kõike ei jõua, et kas nad alati saavad aru.

Julgustatakse tegema asju teistmoodi, on teretulnud, kui teed midagi teisiti, öeldakse, proovige. Ja kui välja ei tule, ei pahandata.

Juhtkond on avatud, ei sea kindlaid piire, kui lähed mingi jutuga, et tuli mõtte teha nii, siis antakse roheline tuli, see on arengule kasulik, õpetajale on see vabadus.

Rõõmu ja uhkust annab õpetajate omavaheline toetus, tunnustamine, kokkuhoidmine, töötamine õpilaste ja õpetajate õnnelikkuse nimel

Minus keeb, minu soovitus kolleegidele, palun austatud kolleeg, mine magama selle mõttega, kui paljusid sa oled toetanud, julgustanud, tublideks kasvatanud.

Meie mõte on eluterve ja õnnelik inimene. Saan aru iseendast, saan aru sellest, mis on mu ümber. Või tohin eksida, ja end siiski hästi tunda. Me unistame suurelt. Et koolis võib olla ka vahva.

Olen uhke kontakti üle, mis on inimeste vahel. Kui lubad kontakti, lased teise enesele lähedale oma mõtetega ja kuulad teda /.../ Olen uhke selle elava kontakti üle, meie tiimi üle. Igal pool on midagi, mis teeb rõõmu.

Siin on midagi teistmoodi. Üldine mulje on rõõmsam, autoriteete austatakse, sõbralik läbisaamine õpetajate-õpilaste vahel. Meil ei ole hirmu, on partnerlus.

Julgust annab kolleegide avatus ja toetus uutele ideedele, loovuse avaldumisele

Julged katsetada, keegi naera, kui eksid.

Sain aru, et siin on selline kultuur, et kui tuleb mõte, saan vabalt pöörduda kolleegide poole ja öelda, et teeme koos. Vastupidi, ideed hakkavad jooksuma, tuleb uusi mõtteid.

Et tunneme, ajame õiget asja, vajutame õigetele nuppududele, tunneme rõõmu ja uhkust.

Üllatab õpilaste arukus, võimete ja arengu potentsiaal, headus

Mind üllatavad, kui nendega vestelda, siis nende arukus. Hakkad lapsega vestlema, üllatab, kui arukad nad on. Nelja silma all avastad, ta on südamlük, saab aru, mida teeb.

Üllatavad on nende mõttekäigud, neid õpib iga päev. Ta mõtleb nii, ja see on üllatav. Kui see läbi huumori kõlab, on eriti naljakas. Tagasisidestavad sinu ülesannet, see on hästi põnev. Nende mõtlemist tundma õppides oskad teha töölehti.

Mind üllatab see, et lapsed on väga andekad ja avatud, et saame koos teha muusikali või muid laagreid. Mulle on nad kõik isiklikud tuttavad, on rõõmus avastamine päevast päeva, mis sealt tuleb.

Rõõmustab õpilaste arukus, areng, püüdlused, väljakutsete vastuvõtmine unistamine

Olen uhke ägedate õpilaste üle, kes meil on, neilt on nii palju õppida. Neilt on õppida näiteks unistamist, nad oskavad piirideta unistada. Julgus suhelda, haakuda projektidega, nauditav näha, et võtavad ette põnevaid väljakutseid.

Endiselt lapsed ja kool meeldivad. See ei tule harjumusest, et midagi muud ei mõista teha. Näen laste arengut, soovi midagi teha, püüelda kuhugi. Meeldib, et saan siin töötada lähtuvalt sellest, et kuidas iga laps areneb, rõõm nende üle.

Vahel ütleb 14-15-aastane asju, nii et hing jääb kinni, et ütleb nii targa asja. Arukus, nt vestlus usalduse pinnal, vahel on väärtusvestlused, dialoog võrdne võrdsega.

Meeldib hea kontakt õpilastega, õpetajast hoolimine ja koostöö valmidus

Mul on hea meel, kui kirjutavad e-kirja, nad on tabanud, mida püüan öelda, hoolivus, südamlikkus, headus. Soe suhtumine juba tagab edu.

Mulle meeldib suhtlemine, nad küsivad, pole nii, et istuvad ja vaatavad kala näoga otsa. See, kuidas pöörduvad, on muutunud: Heidi, tule vaata, tule aita. Mis näitab muutust – meil on koos piisavalt hea õppida.

Tähenduslik on iga kontakt, mis on päris ja ehe, neid on siin koolis hästi palju, see on nii oluline, see kannabki ja toob rõõmuga siia tagasi. Kontakti juurde käib tänamise kultuur. Täname vahel naljaka koha pealt, aga toimib, hoiab meeles rõõmsa, selle taga on märkamine.

Rõõmu ja energiat annab õpilaste huumor, avatus, lihtsus

Lastelt tuleb särin, mis me täna teeme. Pead ise ka olema samasugune, mitte hall ja õnnetu. Kui krapsakas ja rõõmsameelne oled ise.

Miks kool olemas on – laste jaoks. Lapsed on siin üldiselt heas tujus, on huumorit, naeravad, mõni päev ongi vahel halb päev. Ma arvan, et kool meeldib.

Minu jaoks on see taasõppimine, lapsemeelsus, on tore jälgida, kuidas nad räägivad ja suhtlevad, et aitab õppida avatust, lihtsust, lapsemeelsust, originaalsust, igapäevaselt tuletab meelde.

Häirib ajapuudus, et mõelda ja analüüsida

Mõtlen, otsustan, tegutsen: mõtlemist alahinnatakse. Kogu aeg teeme midagi, aga asjade üle järele mõtlemine? Meil ei jää aega järele mõelda oma õpetamise üle, selle analüüs. Siin võiks olla rohkem aega. Keegi ütles, et õpilastele tuleb ka esitada tähtsaid küsimusi.

Murelikuks teeb, et õpilased kontaktis oma vanematega, täiskasvanutega, neid hirmutab maailmas toimuv

Lastele tuleb õpetada kõige igapäevasemaid asju, elutervet maailma enam ei ole, oleme kui sotsiaalasutus. Lapsed ei usalda enam täiskasvanuid. Lapsed on liiga vara liiga suures hulgas jäetud üksi, neil pole usaldust.

Viimase 5-6 aasta fenomen: tasakaalus lapsi tuleb järjest vähem, nad on pigem erand kui reegel, see on reaalsus. Vanemad on võlaorjuses, neil pole aega.

Puhtalt aine õpetamine jääb järjest tahaplaanile, ei mahu enam tundi, nii palju on muid asju, millest on vaja lastega rääkida. See meediamüra on nii suur, see ladestub, sellega ei osata toime tulla, see tekitab hirme.

Mida õpetajakutse rööm veel vajab?

Rohkem aega oma perele

Kahjuks oleme kogu innovatsiooniajastu jooksul jäänud endiste koormusnormide juurde. Kontakttundide arv peaks olema palju väiksem. Enamusel tuleb see aeg kodu ja pere arvelt, ka meil on omad lapsed.

Uudishimulikkuse ja loovuse julgustamist, toetamist

Põhibaas, et midagi muuta, oleks inimese enese uudishimu elu vastu, samas ka taustaks turvatunne. Selleks, et õpetaja koolis oleks valmis muutuma ja isegi ka ohverdama turvalisust ja stabiilsust, on hea rõhuda tema uudishimule: proovime, läheme, teeme koos.

Õpetajakutse rõõm on olemas ja kasvamas!

Põhineb kooli demokraatialle, tegevuskultuurile ja positiivsele pedagoogikale

demokraatlik juhtimisstiil
usaldav ja aus õhkkond

avatus ja toetus õpetaja
uuendustele ja loovusele

õpetajate omavaheline tunnustamine,
avatus kolleegi uuendustele

õpilaste usaldamine, kontakt ja koostöö

õpilaste arukuse, võimekuse, arengupotentsiaali
nägemine ja tunnustamine

töötamine iseenda ja õpilaste rõõmu, õnnelikkuse nimel